

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre . . . 3 „ — „
negyedévre . . . 1 „ 50 „
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6 sz. a.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdij: külön 30 kr.

Tartalom: Resignatio. (Sass János.) — Elemi iskoláink tanterve. (Burián János.) — A papi fizetések. (d.) — Belföld. — Külföld. — Vegyesek. — Hirdetés.

Resignatio.

Szép, sőt fenséges kép az mindenesetre, midőn valaki az eszmék győzelmében feltétlenül bizván méltóságos nyugalommal szemléli az ellen titáni harczát, melynek szárnyszegett erőlködéseivel szemben az ő birodalma rendíthetetlen sziklavár. De azt a gondolkodásmódot, mely az ellenfél ádáz ostromát csak azért nézi lerakott fegyverrel s tétlen resignatióval, mivel részéről minden küzdelmet sikertelennek lát s ennél fogva maga helyett a gondviselésre, illetőleg az utódokra bizza a harczot, ezt a kényelmes álláspontot az emberiség hivatásáért s felebarátjai jóvoltáért élő kebel nem helyeselheti.

S ezt az álláspontot foglalja el Horváth Lajos lelk. úr e lapok 2. számában megjelent „Korszellem“ című cikkével. Mert jóllehet kijelenti, hogy nem talál okot a resignatióra, de másrészt az orvosságot, vagyis az általa is elismert betegség elleni küzdelmet is feleslegesnek, mivel sikertelennek találja. Ez nem egyéb mint resignatio.

Pedig a protestantismusnak — s ez eszme leg-hivatottabb képviselői a papok — nemcsak azért nem szabad a küzdelemről lemondani, hogy majd egykor méltán és mennyei diadalérettel elmondhassa magáról: quorum pars magna fui; hanem azért is, mivel az emberiség milliói közt a vallás szent eszméjének győzelméért küzdő igazhivők csekély, de buzgó seregét elhagyni hűtelenség volna. Nem csak a jövő, hanem a jelen is kötelességévé teszi a protestantismusnak, hogy e harcban tetteleg részt vegyen.

A korszellem igaz, hogy születik. De azt már nem állítanám, hogy nem lehet megmondani, ki csinálja a korszellemet. Az emberi természet és épen azért vannak a korszellemnek s az azt előidéző és jellemző eszméknek törvényeik, melyek szerint azok születnek, fejlődnek, virágzanak és elhalnak, hogy ujaknak adjanak helyet. Sohase lép fel

valamely eszme egyszerre, váratlanul. Sőt egy későbbi korszak vezéreszméinek magvai már a megelőző korszak halandóinak kebleiben el vannak hintve. Vaux Péter már akkor megkezdte a reformatiót, mikor a pápaság még hatalmának teljes fénykorát élte. A feudalismus még nem haladta meg fejlődésének tetőpontját, mikor a társadalmi és politikai szabadság eszméi Svájcban, Hollandiában, Németországban már megkezdették ellene hadjáratukat. A korszellemnek előre vetett jelenségeiből egyrészt, másrészt mivel az emberiség fejlődésének eszméi az emberi lélek természetéből származnak és ezen természet törvényei szerint következnek egymásután, emberi számítás szerint meg lehet állapítani, mely eszme fogja a jövő korszak emberét leginkább foglalkoztatni.

Horváth Lajos úr szerint ez az eszme nem a vallás lesz, hanem minden valószínűséggel a vagyon. De hiszen a feudalismus palotájának romba dőlése óta a vagyon korát éljük már. „A feudális pergamens aristocratiája — mondja Carlyle a francia forradalomról — egy hatalmas rohanással megsemmisült s most a dolgok természetes meneténél fogva eljutottunk a pénzes zacskó aristocratiájához.“

Azonban igen számos jelenség mutatkozik ma már, melyekből bizton következtethetjük, hogy az ember mai gondolkodásmódjában elégedetlen, boldogtalan s kezdi belátni, hogy az isteni törvényeknek őszinte örömmel való teljesítése nélkül az ész minden ragyogása: bolygóttíz; a vagyon minden hatalma: kártyavár; a szabadság minden szárnyalása: szédelő féktelenség. A mily természetszerűleg követte a feudalismus korát a vagyon kora s egyuttal a tekintélyek korát a szilajság — sok tekintetben bátran mondhatjuk: ököljog — korszaka; ép oly módon, az emberi lélek természete szerint kell e korszak után ismét a vallás korszakának bekövetkezni. Csak a vallás taníthat meg bennünket arra, hogy a keblünkben szakadatlanul működő vágyat a véget-

lenség után nem véges kincsek: pénz, hatalom, érzéki gyönyörök, hanem egyedül a végetlenséggel való közvetlen érintkezés, eszmékért (család, haza, egyház, felebarát stb.) való lelkesedés, önfeláldozó, önzetlen szeretet képes kielégíteni. Az anarchia féktelenségét, az atheismus dőlyfét csak a vallás képes megszelídíteni. És csak a vallás semmi egyéb, tehát semmi esetre se polgári törvények és intézmények, egyenlítheti ki azon fájdalmas ellentéteket, melyek ma a socialismus szörnyetegének szolgáltatók állandó táplálékot.

A vallásnak tehát a közel jövőben nemcsak megtartó, hanem megváltó, a reugeteg tévutakról visszavezérlő hivatása van, de nem is csak a közel jövőben; már a jelen napjaiban.

És e hivatás követeli, hogy a harc a vallásosságért nem hogy már most megkezdődjék, de soha meg ne szűnjék. Igaza van Horváth Lajos úrnak, hogy e harc előbb-utóbb győzelemmel fog végződni, mert az ember természetében fekszik, hogy vallásától magát megfosztatni nem engedi. Hanem ha minden ember azon álláspontot foglalná el, miszerint a vallásosságot fenyegető hatalmak ellen küzdeni felesleges, czéltalan, bizzuk a harcot a gondviselésre, ha lehetséges volna e gondolatot meghonosítani kivétel nélkül minden ember kebelében; — vajjon csakugyan lehetne-e remélni győzelmet? A gondviselés az emberekben az emberek által működik nem ezeken kívül.

Nem arról van tehát szó, hogy a kor uralkodó eszméit és törekvéseit megfojtsuk s helyökbe másokat tegyünk, sem arról, hogy a tévutakon, lázas sietéssel örvény felé sülyedő emberiség örült rohamát fenntartsuk — bár az egyház ma is e tekintetben is sokat, igen sokat tehet, hanem, hogy támaszkodva arra a hú gárdára, mely ma is a hit helyes útján jár, legyenek papjaink először ennek boldogító vezérei a jelenben, és másodsor vele és általa — semmi esetre se nélküle és ellene — készítsék el a talajt, melyen a jövőben az emberiség boldogságának virága gyökeret verhet.

És miután az élet mesterétől tudjuk, hogy az emberiség a haladás fogalmánál fogva arra az álláspontra, melyet már elhagyott, többé vissza nem tér, elengedhetlenül szükséges, hogy egyházunk a kor felvilágosodottságával lépést tartson. Pedig hát a mi officiosus egyházunk a szentirást ma is — mint ezelőtt háromszáz évvel — betű szerint, vagy hogy praecise igazságos legyek, annak egy részét betűszerint, más részét nem betűszerint magyarázza; a szentirás „történelmi, **természettudományi**, földrajzi, csillagászati fogalmainak igazságát vitatja“ és ezen álláspontjához merev csökönősséggel ragaszkodik. Innen van papjaink beszédei — tisztelet a kivételeknek — a kor miveltségének színvonalán állóra nézve csakugyan „érthetlen hieroglyphék.“

Ha a protestantismus ez állásponton következetesen megmarad úgy az emberi mivelődés harcában való részvételtől rövid idő múlva csakugyan resignálnia kell, mert, megint az élet mesterének tanusága

szerint, minden szervezet, mely hivatásának megfelelni nem képes, feloszlásnak indul, hogy szétmálló alkatrészei új életerős, ifjú szervezetnek nyujtsanak tápanyagot. Gideon le fogja verni az ellenséget minden bizonynyal, de győzelmes táborában a mai protestantismusnak az ő kopott fegyvereivel helye nem leszen.

Nem; a protestantismus, a szabadság édes gyermeke, az igaz vallásosság letéteményese, a haladásnak mindedig zászlóvivője, ha mint tényező akar ezután is részt venni az emberiség fejlődésében, Horváth Lajos úr álláspontját, miszerint a vallásos közöny és vallástalanság ellen küzdeni felesleges, nem fogadhatja el.

Sass János.

Elemi iskoláink tanterve.

Ezen tárgyról ugyan most, mikor már az iskolai évek majdnem második felében vagyunk beszélni nem időszerű, de tekintve azt, hogy e tárgy az összeülő év. zsinat munkaprogramjába fel van véve, bátorodom e kérdésre vonatkozó, szerény véleményemet és megjegyzéseimet e lap becses olvasóival közölni.

A tanterv iskoláink belsejéhez tartozik, s ebben fel van tüntetve az a tananyag, a mely iskoláinkban évenként, osztályok szerint átveendő. Ha úgy közelebről vizsgáljuk elemi iskoláink tantervét, azt tapasztaljuk, hogy iskoláinkban az a szokás uralkodik, hogy a hány az iskola, respective a hány a tanító, annyi a tanterv is. Nálunk nem lehet sem egyetemes, sem kerületi és csak igen ritkán esperességi elemi iskolai tantervről beszélni. Hiszen még csak nem régen szerveztettek az esperességi iskolaszékek is, és ezekbe csak most választhatók a tanítók is tagul.

Az esperességi iskolai bizottmány elkészíti, vagy jobban mondva egy két tagja által elkészítetteti a tantervet, az esperes azt aláírja és szétküldi az iskoláknak illetve tanítóknak, a tanító beteszi iskola naplójába és ezzel vége —, megtettük kötelességünket.

Az évi vizsga alkalmával nem vizsgálunk a tanterv szerint, nem ellenőrizzük valjon átvétett-e a tantervben előírt tananyag, de a körlelkész, a tanító, és a nagy tekintetű iskolaszék az egyes tantárgyakból kényük kedvük szerint kérdezik a gyermekeket, nem tekintve sem a gyermek korát sem tehetségét. Hallottam, mikor 6 éves gyermektől kérdezte a censor: „ki volt Pontius Pilátus?“ No és hány olyan tanító arat dicséretet a dékán úrtól, a ki 6—7 éves gyermekekkel szajkó módjára bemagoltatta a hitágazat hosszú magyarázatait.

Ebből keletkezik aztán az a chaos, hogy nem tudjuk az iskola és a tanító működését és tanítását ellenőrizni. Hányszor halljuk a körlelkész jelentésében, hogy N. N. suszter-tanító vizsgája sikerült, de N. N. tanítónak a ki tanterv és taumód szerint haladt és tanított, vizsgája silány volt.

Vagy nem láttuk-e a vizsga-programmban: „Történelemből: Árpád-házbeli királyokról“ holott a

tanterv szerint a történelemből egyes kiváló történelmi alakokat és eseményeket kellett volna átvenni. Hát az ilyen darabonkénti és szakaszonkénti tanítás nem képez egészet és ép azért eredmény nélküli.

A zsinat tanügyi bizottságának, az elemi iskoláink számára elkészítendő tanterv kidolgozásánál, szerény véleményem szerint, a következőket kellene tekintetbe venni:

a) Iskoláink felekezeti jellegét. Iskoláinkban nem azért legfőbb tantárgy a vallás, mert a tantárgyak között a bizonyítványokban legelső helyen áll, de azért, hogy ezt a legalaposabban, a legterjedelmesebben és úgy kell tanítani, hogy a gyermek a megtanultakból az életre erkölcsi, szellemi, vallásos, egyházi hasznot és üdvöt merithessen.

Magától értetődik, hogy a vallástanításra 2 óra (az állami tanterv szerint) nagyon kevés, mondhatni semmi tekintve a cél, mit elérni kívánunk.

b) Felekezetünk nemzetiségi viszonyait. Külön tanterv készítendő a magyar, külön a tót és külön a német tannyelvű iskolák számára.

Azonkívül külön tanterv készítendő a vegyes tannyelvű iskoláknak.

c) Kétféle tanterv készítendő: Általános és részletes. Az általános tanterv a még nem jól berendezett filialis iskolák részére, a részletes tanterv a már jobban berendezett, oly iskolák számára, melyekben a tanítás 9—10 hónapig tart. A tanterv szerint tartandó az évi vizsga és ellenőrzendő a tanító tanítása.

A Körlelkészek választásánál tekintetbe veendő nem a kor, de a képesség. Olyan lelkészek választandók körlelkészekké a kik gyakorlatilag tanítással foglalkoznak, vagy foglalkoztak, vagy a kiket az elemi iskolai tanügy kiválóan érdekel.

A tanügy elkülönítendő az esperesi hivataltól és a tanügy vezetésével és igazgatásával bizassék meg az alesperes, vagy a legidősebb és a legalkalmasabb körlelkész.

Burián János,
ev. tanító.

A papi fizetések.

Az Evangelikus „Egyház és Iskola“ f. év 3-ik számában közölt, Farkas Géza úr „Papi fizetések“ című cikkére, miután az nézetemmel mindenben nem egyezik, szerény észrevételeimet a következőkben van szerencsém megtenni:

Én az úgynevezett előléptetésnek barátja nem vagyok. Mert ha a „szabad“ választás sok visszaéléssel jár is, az előléptetés sem volna attól mentve. Már az egyes lelkészi állomások jövedelmeinek összeírásánál sok volna a bizonytalanság. Nézzük csak a Méltóságos s főt. Zelenka Pál püspök úr épen most szétküldött „Szerény javaslatában“ előforduló lelkészi s tanítói jövedelmeket: mily tarka adatokat találunk itt, s sokszor csodálkozva látjuk, hogy: „a kik elsőnek tekintetnek, az utolsók között fordulnak elő“. Lelkészi jövedelmek arányát csak akkor lehetne megállapítani, ha az összes offertoriumok, stóák stb. el-

maradnának s mindenki teljes összegben megkapná fizetését. De végtére az egész előléptetés nagyon kétes eredményhez vezethet, mert kérdés: miféle irányban kívántatik az állomásnak javítása, szellemiben-e vagy anyagiban? Tudvalevőleg van sok kis, szellemi munkát, csak épen vasárnapot igénybe vevő falusi egyház nagyobb jövedelemmel, mint városi, intelligens nagy egyház.

Előléptetés esetén divatba jönne a protekció, mert ha bízunk is esperességi hatóságunk részrehajlatlanságában, mégis mindenki csak „gyarló ember.“ S hogy a szegény állomáson működő jó tehetségű lelkész jobb állomáshoz juthasson, azt talán az esperes általi kandidálás és ajánlás is eszközölhetné.

De a lelkész működésére nézve sem tanácsos az előléptetés. Nézetem szerint, minél hosszabb ideig működik a lelkész egy helyen, annál áldásosabb az ő munkálkodása. Az ilyen lelkész ismeri az egyes egyháztagok neveit, életét, szükségéit s a czélszerű cura pastoralis csakis így lehetséges. Történik sokszor kivált falu helyen, hogy a családapák három s többféle nevet is viselnek, minek folytán keresztelésök A-, esketésök B-, haláluk pedig C névre van beírva. Hosszabb idő óta egy helyen működő lelkész, kinek szemei előtt egy egész generatio növekedik, nem engedi, hogy hasonló dolgok az anyakönyvbe bekerüljenek. De az egyháztagok is nagyobb tisztelettel viseltetnek ilyen lelkész irányában, mert vele mint valóságos atyjokkal, rossz és jó időben együtt éltek. S gondolom, hogy a lelkészek sincs nagy kedve bármikor helyet cserélni. Különösen itt nálunk! Minden lelkész törekszik az udvart, kertet stb. izlése szerint rendbe hozni s megszokik annyira, hogy elhagyni azon fákat, melyeket ültetett, mezőt, melyet megjavított, papi lakást, melynek minden része hozzánőtt — ha esetlegesen jobb is várna rá — nehéz dolog. S a kinek szive ott barátot is talált, sőt talán még feleséget is, annak élete összeforr egyházának életével.

Igaz ugyan, hogy ilyen helyen az élet sokszor csupa töprekedés, kivált ha az évekkel új gondok is támadnak. S éppen ebben látom a papi fizetések javításának módját. Fialat lelkész megelégszik híványában biztosított jövedelemmel, hogy azonban további években ne legyen kényszerítve nyomorral küzdeni, mondassék ki az 5. évi korpótlék kötelezőnek. A legujabb országos törvényjavaslat értelmében köteles lesz az egyház tanítójának 5—5. évenként fizetését felemelni — nem lehetne azt a lelkészre nézve is keresztülvinni? A szegény egyházak nem fogják azt bírni — mondják sokan. De én valóban fel nem foghatom, — miért hivatkoznak mindig a szegénységre, ha a lelkész vagy tanító fizetéséről van a szó! Hisz épen az úgynevezett szegény, kis egyházak jobban gondoskodnak szeretett lelkészüik s tanítójuk jólétéről, mint a városiak, — a hol szebb a kaszinó, mint a templom. S ha valóban találtatnék oly szegény egyház, mely nem volna képes e feladatának lelkészével szemben megfelelni: ott jöjjön

segélyére az állami segély vagy valamely jótékony intézmény. A fizetésnek bizonyos összegig való pótlását a már említett „Szerény Javaslát“-ban foglalt bizonytalan vallomások miatt sem látom, se tanácsosnak se keresztülvihetőnek.

S ha e mellett a híványok korszerűen átalakíttatnának s a bennök ígértnék teljes kiszolgáltatása biztosíttatnék, — meglehetünk teljesen elégedve.

Az én híványom még mindig „Koriec“-ról szól. Minden faluban pedig másféle Koriec használtatik, miből következik, hogy azután az egészből bizony sok mérő hiányzik. Meg van szabva bizonyos mennyiségű rozs, árpa stb.; de az, a mit hoznak, se nem rozs se nem árpa, hanem különféle fűmag keveréke, miből ha ki akarjuk választani a tiszta rozsot vagy árpát alig marad valami vissza. Ki pótolja a hiányzót? Van ígérve továbbá: „két tehén számára takarmány.“ Mennyi az? szokásban volt minden $\frac{1}{4}$ sessio után 2 csomó szalmát s 1 csomó szénát szedni, most pedig az ev. sessiók $\frac{1}{3}$ -a eladatott, ki pótolja ezt? stb. stb.

Én a gabonafizetést megtartánám. Kamrában jó a liszt, és tudjuk, hogy ami az állami hivatalnoknak a drágasági pótlék, az a lelkésznek vagy tanítónak a gabona. De legyen az gabona s ne különféle vegyíték, zagyvalék.

Azért ajánlanám:

1. A lelkész (tanító is) ne jöjjön közvetlen érintkezésbe egyes leányegyházakkal. Eddig többnyire úgy volt, hogy a falukról saját mérőjük szerint hoztak gabonát egyenesen a lelkésznek vagy tanítónak. Legyen minden egyháznak mint pénztára úgy magtára is (magától értődik, hogy ez a műveléssel foglalkozó falusi egyházakra vonatkozik csak) a melybe az egyes községek tartozó részüket tisztítási pótlékkal együtt behozzák. Az egyházi gondnok tisztítsa az összes gabonát s fizesse ki a tanítónak s lelkésznek az ő illetményét, többet nem, de kevesebbet sem.

2. A széna- és szalmajárulék, a mely sokszor kövekkel vagy más itt nem nevezhető anyagokkal van úgyis nehezebbé téve, szüntetessék be teljesen, mert a penészes vagy éppen rohadt takarmányt tisztítani sem lehet s ennek értéke inkább készpénzben alapíttassék meg.

3. A mi a mezei munkát illeti, arról nem szólhatok, mert mi nálunk nincsen. Valaha ugyan volt egy pár nap, de az már régóta a helyi munkadíj arányában készpénzben fizettetik ki. S így földmivelő nem átkozódik, hogy dolgoznia kell a lelkésznek s a lelkésznek sincsen oka a rossz munka miatt haragudni.

Még egyet! Az egyházi adózás rendezése a legfőbb feladat. Most a hány az egyház annyi a kulcs. Nálunk bár sok nehézséggel, de az állami adókulcs van behozva. A meghonosítása, sok küzdelembe került, mert a gazdagabb egyháztagok szokva voltak csak annyit fizetni, — mennyit a szegények, — s ez újítást elfogadni nem akarták. Szerény nézetem

szerint pedig leghelyesebb az egyházi adózás rendszeres keresztülvitele tekintetéből az állami adókulcs felhasználása, s a legigazságosabb is s ellene csak azok szólhatnak, a kiknek egyáltalában nincs kedvük fizetni — s fájdalom! ezek közé nem egy felügyelőt is számíthatunk.

Kinek feladata leend ezt foganatosítani? A zsinatnak? A kerületnek? Esperességnek? Egyháznak? Vagy ezt is a lelkész vállaira rakjuk? — A tanítói fizetések az ő közreműködésével emeltettnék, de itt pro domo sua nem szólhat.

Tán a zsinatnak feladata volna a fizetés felemelésének valami módját kimondani s az esperességi előjárásnak áldásos munkája a híványokat legalább az itt említett módon rendbehozni. S ti felügyelők, karoljátok fel ezen kényelmetlen, de szép eredményű ügyet!

d.

B E L F Ő L D .

Kérem az ág. hitv. ev. zsinat elnökségéhez! A zsinat úgy határozott, hogy a bizottságok munkálatai kinyomaszanak és a zsinat tagjainak megküldessenek, hogy ezek amazokat tanulmányozhassák. Ezen határozatot úgy értelmezem, hogy mindegyik bizottság munkálata körülbelül 120 példányban látandó napvilágot. Ez elégséges lehet majdnem valamennyi munkálatra nézve, de kivételt képeznek a törvénykezési, de kivált az alkotmányi bizottság dolgozata. Mert úgy tartom, ezen két munkálat érdeklő a tágabb köröket is. A törvénykezési javaslatához inkább a jogi pályát futó világi elem van hivatva hozzászólni, az egyházi alkotmány tervezete egyaránt élénken foglalkoztatja a világi és az egyházi férfiakat. Már most is nagy a kíváncsiság, mit fog a bizottság az előmunkálatokból, mit a dunántúli, a bányai, a Zelenka-féle javaslatból elsajátítani és a zsinat elé terjeszteni.

A küldő körök a zsinati követekkel a zsinat újbóli megnyitása előtt épen az alkotmány tervezetet meg akarják beszélni, a küldöttek álláspontjával megismerkedni; és a bizottság munkálata lesz azon vezérfonal, melyen a zsinati tárgyalás haladni köteles. Hogyan szellőztethetjük esperességi gyűléseken vagy papi értekezleteken már a zsinat előtt követeinkkel együtt a bizottság munkálatát, hogyan kövessük a zsinat tárgyalását pontról pontra, ha ezen munkálat nincsen kezünknel?

Mivel az alkotmányi bizottság munkálata oly nagy fontosságú és igen számosan a zsinati tagokon kívül is érdekel viseltetünk az iránt, mivel szükséges, hogy az szélesb körökbe kijusson, kérelmem oda terjed, „nyomassék ki az egyház alkotmányi bizottság javaslata 4—600 példányban és közöltessék ezen becses lap útján az érdeklődő közönséggel úgy a kiadó címe mint a kötetnek az ára. Lesz bizonyára elég vevő és a vételár a sok mindenféle nyomtatási költségek egy részét fedezni fogja. Remélem, hogy ezen kérelmem sokunk öröme, a közegyház és a zsinat javára meg fog halgattatni.

Ugyancsak azon okból, hogy a zsinati követeknek küldőikkel együtt elégséges idő és alkalom adassék, az

érintett munkálat tanulmányozására és megbeszélésére, a zsinati tárgyalást — a mint ezen becses lap javasolta — husvét utánra halasztandónak tartom.

Egy, soknak nevében.

Törvényjavaslat a tiszai ág. ev. egyházkerület eperjesi collegiuma kebelében fennálló jog- és államtudományi kar fenntartása és továbbfejlesztése tárgyában.

1. §.

A zsinat a tiszai ág. ev. egyházkerület eperjesi collegiuma kebelében fennálló jog- és államtudományi karnak, mint hazai vallásfelekezetünk egyetlen ilyenmű tanintézetének, tudományos, hazafiúi és vallásfelekezeti szempontokból egyiránt szükséges fenntartását és a tankövetelményeknek megfelelő módon való továbbfejlesztését kimondja s utasítja az egyházegyetemes közgyűlést, hogy a fenntartásnak és továbbfejlesztésnek — vallásfelekezetünkre oly felette fontos — ügyét felkarolván: a tanintézetnek egyházegyetemes jelleggel való felruházása mellett, e célra a szükséges lépéseket megtegye, s a mennyiben ennek megvalósítására önerejéből képes nem lenne: e célra államszolgálatot eszközöljön ki és vegyen igénybe.

I n d o k o l á s :

A felső-magyarországi evangélikus rendek által Eperjesen — a már 1534-ben fennállott evangélikus gymnásium tanulóinak nagy száma folytán — 1660-ban alapított és 1667-ben ünnepélyesen megnyitott tízosztályú collegiumban, névszerint: ennek kilencedik osztályában, mindjárt a megnyitás évétől kezdve, jogi, és különösen magyar közjogi és politikai előadások is tartattak, és pedig a magyar közjog irodalmának terén igen ismert nevű tudós tanár: Pankratius Mihály által.

Ez a jogi tanszék képezi alapját hazai ágostai ev. vallásfelekezetünk egyetlen jogakademiájának, a mely, bár a collegiumra következett s elnyomást és üldözést hozott szomorú napok alatt hosszabb ideig szünetelni volt kénytelen, a jelen század elején új életre kelt, s daczára annak, hogy folytonosan anyagi gondokkal kellett küzdenie: a fennállásának fontosságát és nagy horderejű voltát belátni képes egyeseknek és tetstületeknek nemeskeblű áldozatkészsége, s nehézségektől visszarettenni nem tudó odaadó kitarása által, nemkülönben az előtte álló feladatoknak mindég lelkiismeretesen való megoldása által országhírűvé emelkedett, s tanárai és tanítványai sorából oly sok kiváló állást elfoglaló egyént volt képes egyházunknak, a társadalomnak, a hazának nyújtani.

Ha elfogulatlanul olvassuk végig a collegiumi pártfogóságnak jegyzőkönyveit, melyek arról az eléggé meg nem becsülhető buzgalomról tesznek tanuságot, a melylyel a pártfogóság, a legnagyobb áldozatok árán is, ennek a tanintézetnek a fenntartására törekedett;

ha átolvassuk az egyházkerületi közgyűlések jegyzőkönyveit, melyekben ennek a tanintézetnek a fenntartása a tudomány, a hazafiság és mindenekefelett a vallásfelekezet érdekeinek szempontjából nemcsak kívánatosnak, de szükségesnek és olyannak ismertetik el, a mely méltó arra, hogy az egyházkerület részéről is anyagi áldozatokban részesüljön;

ha beletekintünk egyházegyetemes közgyűlésünk jegy-

zőkönyveibe, melyeknek lapjain, az erre vonatkozó határozatokban, a fenntartás és továbbfejlesztés tekintetében hasonló felfogást találunk és a mellett az évről-évre folyóvá tett segélyösszegekben bizonyítékait látjuk annak, hogy az egyházegyetem ennek a tanintézetnek, a körülményei által megengedett mértékben, mindenkor lelkes támogatója volt;

ha egy pillantást vetünk Eperjes szabad kir. város jegyzőkönyveibe, melyeknek lapjain maradandó betűkkel van feljegyezve az a komoly törekvés, melylyel a város maga bizottságot küldött ki a jogakademia sorsának biztosítására nézve akkor, a mikor ennek négyévfolyamú jog- és államtudományi karrá való kibővítése folytán az anyagi erők fogyatékos voltát ismét be kellett látnia, és évi adományával a tanintézet legkiválóbb támogatóinak sorába lépett;

ha figyelembe részesítjük Sárosvármegye közgyűlésének ama határozatát, melylyel a Dessewffy Arisztid honvéd-tábornok emlékére állítandó szoborra begyűlt összegek jövedelmét a jogakademia fennállásának idejére e tanintézetnek javára engedte át, annak a tanintézetnek javára, mely — a határozat szavaival élve: — „a mult példájára, a hazai jogtudomány és a nemzeti közszellem hathatós eszközéül ígérkezék“;

és ha látjuk azt, hogy a tanintézet működésének elfogulatlan szemlélői, vallásfelekezeti különbség nélkül, mily igaz elismerésre méltó szivességgel ajánlották fel évi adományaikat a tanintézet szükségleteinek fedezésére:

lehetetlen arra a következtetésre nem jutnunk, hogy ennek az örömmel észlelhető nagy érdeklődésnek, buzgalomnak és áldozatkészségnek az a foka, mint a melyet e jogakademiával szemben általában tapasztalhatunk, semmi másan nem alapulhat, mint azon az erős meggyőződésen, hogy erre a tanintézetre elodázhatatlanul szükség van, és hogy ez a tanintézet becsülettel oldja meg azokat a feladatokat, a melyek előtte állanak.

Ezuttal hosszasan nem is foglalkozván annak kimutatásával, a mit lehetetlen azonnal be nem látni mindenkinek, hogy a hazafiság érdekeinek szempontjából e határszéli vármegyében mily fontos szerepet tölt be az eperjesi collegium és ebben a jogakademia, — ki kell emelnünk azt, hogy erre a tanintézetre elodázhatatlanul szükség van a vallásfelekezet érdekeire való tekintettel, mert ez a jogakademia hazai ág. ev. egyházunk egyetlen ilyenmű tanintézete lévén: az a kérdés, a mely ennek a fenntartására vonatkozik, tökéletesen egyenlő azzal a kérdéssel, hogy vajjon vallásfelekezetünk általában gyakorolja-e ama törvényadta jogát, hogy a felsőbb tanintézetek között legalább egy jogakademiát tartson fenn, vagy pedig mondjon le e jogáról véglegesen? Hiszen teljesen kizártnak veendő annak a lehetősége, hogy e jogakademia működésének beszüntetése után egyetemes egyházunk, vagy valamely egyházkerületünk valaha hasonló tanintézetet állíthatna fel, s hogy az itten — a collegiumnak, nemkülönben a jelenlegi jóltevőknek szivessége folytán — rendelkezésre állónak a mellőzésével tudhatna teremteni egy olyan alapot, a melyen egy jogakademiát valaha felépíthetne.

Ha azt kérdezzük, hogy vajjon érdekében áll-e a különböző vallásfelekezetnek egyáltalában az, hogy jogakademiákat tartsanak fenn? — e kérdés megoldásánál bátran

mellőzhetjük a közelfekvő fontos érveknek a felsorolását, valamint annak a körülménynek különös kifejtését, hogy egyházi életünk ügyeinek előmozdításában és védelemben részesítésében a világi elemnek és főképpen a jogot végzeteknek milyen felette kiváló szerep jut osztályrészüll, mert erre a kérdésre a jelenleg fennálló jogakademiák működése adja meg a legmegbízhatóbb feleletet. Eltekintve ugyanis a beszüntetés alatt álló és a jelen tanév alatt már csupán az utolsó évfolyammal megnyitott egyetlen állami jogakademiától: a győritől, — az eperjesin kívül összesen 9 jogakademia áll fenn, és pedig 4-et (a debreczenit, sárospatakit, kecskemétit és m.-szigetit) tartanak fenn a helv. hitvallású testvérek, 3 (a pozsonyi, n.-váradit és kassait) tartatik fenn a vallás- és tanulmányi alapból, 1 (az egri) kath. érseki, 1 pedig (a pécsi) kath. püspöki jogakademia. Míg tehát a katolikusoknak öt, a helvét hitvallásuaknak pedig négy ilyenmű tanintézetük van, addig az eperjesi, a hazai ág. evang. egyetlen jogakademiáját képezi.

És e jogakademiák túlnyomó nagy részénél azt tapasztalhatjuk, hogy azoknak fenntartói semmi körülmények között se akarnak hallani arról, hogy e tanintézetek működése beszűntetessék, hanem ellenkezőleg: a legmesszebb menő áldozatokat igyekeznek meghozni arra nézve, hogy ezeket a virágzásnak lehető legmagasabb fokára emeljék s hogy a szellemi és az anyagi erők tekintetében igazán versenyképesekké s a követelményeknek teljesen megfelelőekké tegyék.

Ha az egyes vallásfelekezetekben e tanintézetek fenntartására és továbbfejlesztésének szükséges voltára nézve ily erős a meggyőződés és ha erre való tekintettel az elhatározás ily szilárd: már maga ez a körülmény is meggyőzhet mindenkit arról, hogy ha vallásfelekezetünknek eddig nem volna jogi akadémiaja, úgy saját jól felfogott érdekében haladéktalanul fel kellene egy ilyet állítani; de mivel ilyen az eperjesi jogakademiában tényleg rendelkezésünkre áll: úgy — mint az 1875-ik évi egyház-egyetemes közgyűlés mondotta — elmulaszthatatlan kötelességünk az, hogy „ezen, egész egyházunkban egyedüli ilyenmű intézet mindenáron fenntartassék és az elenyészéstől megmentessék.“

Ennek a tanintézetnek a fenntartása mellett bizonyít különben: annak életképessége is. Tudvalevő dolog az, hogy attól az időtől kezdve, mikor — 1874-ben — az ügyvédi pályára lépők elé a jogtudományi doktorátusnak az egyetemeken való kötelező letétele lett megszabva, és ezáltal a jogakademiák a legnagyobb függési viszonyba jutottak az egyetemektől; a jogtanuló ifjúság tömegesen az egyetemekre, s különösen fővárosi egyetemünkre tódult, minek következtében a jogakademiák teljesen elnéptelenedtek, a mely sajnálatos körülmény megsibbasztotta és aláásta ezeknek szellemi és anyagi erejét egyiránt. Ezt bizonyítja az a körülmény, hogy a mondott idő óta a jogakademiák hallgatóinak a száma e z e r s z á z z a l csökkent, s hogy két jogakademiának a működése lett beszüntetve, egy pedig mostan áll fokozatos beszüntetés alatt.

Misem természetesebb, mint az, hogy az akademiák továbbfejlesztési alapjának ily módon való elvonása, az a nélkül is anyagi gondokkal küzdő eperjesi jogakademiára is lankasztólag hatott, és a tanintézet, különösen azért,

mivel 1876—77. és 1877—78. tanévek alatt szünetelni volt kénytelen, elnéptelenedett, azonban az utóbbi években hallgatóságának a száma fokozatos és biztos emelkedést mutat, dacára azoknak a nyomasztó viszonyoknak, melyek, hogy hazai jogi akademiáinkat általában el nem ölték: csakis e tanintézetek életerejének, fennállásuk szükségességének és az erre irányuló meggyőződésen alapuló határtalan buzgalomnak és önzetlen odaadásnak képezi kétségbevonhatatlan bizonyítékát.

A statisztikai adatok e jogakademia hallgatóságának száma tekintetében a következően csoportosíthatók:

Tanév	Hallgatók száma	Tanév	Hallgatók száma	Tanév	Hallgatók száma	Tanév	Hallgatók száma
1862—63	58	1870—71	181	1878—79	18	1885—86	25
1863—64	62	1871—72	151	1879—80	37	1886—87	33
1864—65	83	1872—73	159	1880—81	56	1887—88	44
1865—66	99	1873—74	174	1881—82	53	1888—89	52
1866—67	103	1874—75	128	1882—83	43	1889—90	62
1867—68	128	1875—76	26	1883—84	38	1890—91	68
1868—69	146	1876—77	szünetelt	1884—85	37	1891—92	79
1869—70	152	1877—78					

A mi pedig a fokozatos emelkedés jelenségét annál örvendetesebbé és a jogakademia jövőjét tekintve: annál biztatóbbá teszi, az az a körülmény, hogy a folytonos emelkedés már több év óta az első- és a másodévi tanfolyamok hallgatóinak számában, tehát a tanintézetet újonnan felkereső ifjak számában észlelhető, úgy, hogy p. o. az e tanévben beiratkozottak számából az első és a második évi tanfolyamra nem kevesebb, mint 53 hallgató esik.

E helyütt különösen ki kell emelni azt, hogy a jogakademiák sorsában a legközelebb jövőben igen lényeges fordulat fog beállani, és pedig abban, hogy országgyűlésünk képviselőháza a múlt év alatt tartott tárgyalások folyamán eltekintett attól a tervezett, és a jogi akademiákra okvetetlenül végzetessé válandott újítástól, hogy a birói pályára lépőktől is megkivánja a jogtudori szigorlatnak kötelező letételét, sőt ugyancsak e tárgyalások alkalmával a magy. kir. igazságügyminiszter kijentette azt, hogy a jövőben ez az előfeltétel az ügyvédi pályára lépőktől se fog megkivántatni, a mi egyet jelent azzal, hogy a jogakademiák fel fognak szabadulni attól a békótól, a mely fejlődésüket és felvirágzásukat 17 év óta lehetlenné tette. És az utóbb említett ígéretnek a megvalósítása felé megtétettek már a szükséges lépések, mikor a múlt év decemberében a vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszterium e kérdés megvitatása céljából értekezletet hívott volt egybe, a mely a kötelező doktorátusok elejtésének elvét kimondván, e doktorátusokat egy újonnan szervezett jogi államvizsgálattal határozta helyettesíteni, mely államvizsgálat a jogi- és a politikai pályákra egyiránt képesíteni fog és melynek elfogadása végett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium, két egyetemünkön kívül, mindazokon a jogakademiákon fog vizsgáló-bizottságokat szervezni, a melyek a megállapított tantárgyakat kellő óraszámban s kellő számú és kellően képesített tanárok által tanítják.

Ez a körülmény pedig mindennél jobban igazolja azt, hogy miért szükséges az eperjesi jogakademia érdekében a legkomolyabb lépéseket éppen mostan megtenni és e tanintézetet a tanárok számának és a tanári fizetések össze-

gének fejebemelésé tekintetében okvetlenül mutatkozó kívánalmaknak megfelelően szervezni, mivel ha a doktrátusok kötelező voltának behozatala óta fennálló viszony a jogakademiák és az egyetemek között az előbbieket életerejének megszibbasztását eredményezte: úgy a jövőben azok a jogi tanintézetek, a melyek az újonnan szervezendő jogi államvizsgálatnak az elfogadására képesítve nem lesznek, szemben azokkal, melyek megfelelően való szervezésük folytán e jogot megnyerik: kénytelenek lesznek működésüket beszüntetni, mivel a jogtanuló ifjúság, mely a jogakademiákon eddig államvizsgálatokat tehetett, ezután a kívánalmaknak megfelelően nem szervezett ilyenmő tanintézeteinken semmiféle képesítő vizsgálatot tehetni nem fog s ezért azokat felkeresni bizonynyal nem is fogja. Azok a jogakademiák ellenben, a melyek anyagilag abban a kedvező helyzetben lesznek, hogy az előszabott feltételekkel birni fognak, a továbbfejlődésnek és a felvirágozásnak biztos útjára fognak lépni, s reájok igazán a legszebb jövő várakozik.

Ujabbán kiemelve: arról van szó tehát, hogy vallásfelekezetünk egyetlen ilyenmő tanintézetének a tudományos, a hazafiúi és a vallásfelekezeti érdekek szempontjából egyenlően fontos hivatást betöltő s feladatát oly hosszú idő óta buzgalommal és odaadással megoldó eperjesi jogakademiának mindenáron — s így, ha erre önerőnkől képesek nem lennénk: kieszközlendő államsegély útján való biztosításának és újraszervezésének elhatározásával: határozzunk a felett a nagyon fontos kérdés felett, hogy vajjon hazai vallásfelekezetünk tartson-e fel legalább egyetlen jogakademiát, vagy pedig az ennek fenntartására irányuló törvényadta fontos jogát adja-e fel örökre? És ennek a kérdésnek eldöntését nyugodtan bizzuk a nagytekintetű zsinatnak bírcs belátására.

Eperjes, 1892. január 24-én tartott gyűléséből

a collegium pártfogósága.

K Ü L F Ö L D.

A spanyol népnvelésügyi állapotok nem valami kedvezők. Spanyolország lakossága 17 millió, ebből 11,916.000 (hozzá számítva a kisdedeket is) nem tud sem írni, sem olvasni. Ezen hátrány onnan származik, hogy sok község az iskolák fenntartásánál nem teljesíti kötelezettségét. Vannak falvak, hol a tanítók két év óta fizetésükből egy fillért sem kaptak. Kivételt tesz csupán a három baszk tartomány, hol nem tartoznak tanítóknak. A többi 45 tartományban kisebb nagyobb összegekkel tartoznak s a spanyol hivatalos lapban m. é. december 15-én közzétett statisztikai adatok szerint az azon napig szóló s a tanítóknak ki nem adott fizetés kitesz 7,763,000 pesetát. (1 peseta = 40 kr.)

Oroszországból evangélikus egyházunkat illetőleg szomorú hírek érkeznek. A balti tartományokban a serényen folytatott oroszosítás mellett az evangélikus egyházak is

szenvednek. Lelkészeink, még ha tévedés következtében is, igazhitű jegyeseket esketnek meg, több havi hivataltól való felfüggesztéssel lesznek büntetve. Az evang. szülők köteleztetnek, hogy gyermekeiket az igazhitű egyházban neveljék. — Nem régen — mint Rigából jelentik — egy eszth evang. házaspárt, mert vonakodott gyermekeit idegen vallásban nevelni, két havi fogságra ítélték, a gyermekekre nézve a hatóság elrendelte, hogy adják oda igazhitű rokonaikhoz nevelésbe! Az evang. tanítókat kezdik kényszeríteni, hogy az orosz uralkodóház születés- és névnapjainak ünneplésekor az igazhitű istentiszteletekre gyermekeikkel megjelenjenek. — Az éhínség a birodalom egyéb vidékein kívül a wolga-menti német telepeket is sújtotta; sokan koldusbotra jutottak, kivándorolnak az orosz birodalom más vidékeire, sokan az éhhalálnak is lettek már áldozataivá s nehéz az inséget enyhíteni. A néhány év előtt virágzó telepek a tönkrejutás szélén vannak, s újabb rossz termés esetében teljesen el is pusztulhatnak. Sok iskola zárva van; lelkészek, tanítók csak igen rendetlenül vagy hosszabb idő óta már épenséggel nem kapnak semmiféle fizetést. Szomorú az országos inség s vele együtt szomorú lehet a sújtott vidéken az evangélikus egyházak belélete.

VEGYESEK.

— **Az előfizetések megújítását s a hátralékok törlesztését** kérjük. Nagy fontosságu, hogy hazai ev. egyházunk minden eseményekről, melyek kebelében előfordulnak gyorsan és alaposan értesülve legyen. A közérdek szempontjából, melynek szolgálatában áll lapunk, kérve kérjük tisztársainkat: sziveskedjenek a tudomásukra jutott akár személyi akár egyházi vagy iskolai dolgról értesíteni a

Szerkesztőséget.

— **Király Ő Felsege a mohorai (Nógrád m.) leánygyülekezetnek** templom- és iskolaépítési költségek fedezésére 100 forintot adományozott.

— **Néhai Palásty Gábor** hernádvécsei lelkész özvegye és árvái részére ujabbán adakoztak: 71. Riesz Károly 2 frt; 72. Javos József 1 frt; — mit mult számunkban kimutatott 191 frt 61 kr.-hoz hozzáadva eddigi gyűjtésünk 194 frt 61 krt tesz ki.

— **A brassói ág. ev. magyar egyházmegye papiértekezlete** ez évi első rendes gyűlését 1892-ik év január hó 29-én Brassóban tartotta meg. Jelen volt 8 lelkész, elmaradott négy. A mult gyűlés jegyzőkönyve felolvasatván: helybenhagyatott és hitelesített. Az értekezlet jegyzője távol lévén, helyettes jegyzőül Boór Jenő lelkész kéretett fel. A mult gyűlésen meg nem jelent tagok igazolása titkos szavazattal eldöntetvén: egyik tagtárs felmentetett, a másik az értekezlet javára az 1 frt. birságot lefizetendi. Elnök jelenti, hogy Fejér Gyula az értekezlet valamennyi jegyzőkönyvét a főkönyvbe beírta, ez azon megjegyzéssel vétetik tudomásul, hogy a mai gyűlés jegyzőkönyvétől kezdve, ezen kötelmeket az értekezlet jelenlegi jegyzője teljesítse. Elnök jelenti, hogy Apáczsa, Krizba, Ujfalu a szaklapokra még nem fizetett elő: az értekezlet

határozatilag kimondja, hogy ama lelkészi kör az „Ev. Egyh. és Isk.” és „Prot. Egyh. és Isk.” című lapokat ez év február hó végéig okvetlen megrendelje. A pénztáros az értekezlet 1891-ik évi számadását egy példányban betejesztette: a gyűlés ezt felülvizsgálás végett Bohus Pál kartárnak kiadja; a pénztáros pedig felkérte, hogy ezen számadásból az elnökséghez még egy példányt terjesszen be. Nagytiszteletű Moór Gyula főesperes-elnök felkéri a lelkészeket, miszerint odahatni sziveskedjenek, hogy minden egyház évi tartozását az egyházmegye pénztárába befizesse. Elnök nagy öröm közepett jelenti, hogy Borcsa Mihály lelkésztársunk 100 frt. papi özv. árvai alapítványát gyümölcsözés végett a „Hétfalusi Népbank”-ba letette, s a betéti könyvet az elnöknek átszolgáltatta: az értekezlet jegyzőkönyvileg köszönetet és elismerést szavaz a nemeslelkű alapítónak, s a maga részéről, oda fog hatni, hogy a nemes cél, minden lelkész egyenlő évi járulék befizetése által is hathatósan előmozdítottassék. Elnök jelenti, hogy az értekezlet könyvtára Hosszafaluban elhelyeztetett, és hogy Masznyik Gyula s Deák Sándor lelkészek a könyvtár rendezését és jegyzékét a legközelebbi gyűlésig teljesítik s elkészítendik. Elnök előterjeszti az egyházi és lelkészi különböző nyomatványok címét és árát, s felhívja a lelkészeket, hogy azokat idő és alkalom szerint — az esperesség nyomatványraktárából maguknak beszerezni sziveskedjenek: helybenhagyólag tudomásul vétetik. Esmecserére adott alkalmat a confirmátiói káték beszerzése: főesperes-elnök felkérte, hogy a szükségelt példányokat megrendelni kegyeskedjék.

Fejér Gyula, ev. lelkész.

— **A pozsony-szt.-györgyi** evang. gyülekezet értesítvénye az 1891. évre visszapillantva örömmel emlékszik meg a m. é. május 3-án az 1791-diki 26. t. cz. emlékére tartott ünnepélyről, mely alkalommal a Leopoldianumra 70 frtot gyűjtött. Április 5-én Tenk Mátyás egy oltárkeresztet ajándékozott s ugyanő az év végével egy ezüst kelyhet megaranyoztatott. Az egyház Stuttgartból egy oltárbibliát nyert, remek oltárképét megújította. A gyülekezetben született: 14 fi, 13 nő = 27 gy.; konfirmáltak: 8 fi, 6 n. = 14 gy.; eskettetett: 9 p.; temettetett: 14 f, 7 n. = 21 sz.; úrvacsorához járultak: 341. Az iskolát látogatják: 73 f., 51 n. = 124 gy. Lélekszám: 806. A gyülekezetnek bevétele: 3400 frt. 30 kr.; kiadása: 2301 frt. 87 kr.; maradvány: 1094 frt. 30 kr.

— **Mekényesen** az anyaegyházban, melynek lélekszáma 1258, 1891-ben született 21 fi- és 21 nő = 42; meghalt 16 fi- és 22 nő = 38; 4-el több tehát a születési eset; — konfirmáltak: 13 fiú és 12 leány = 25; — esketve lett 12 pár; úrvacsorához járult: 1232. — **Nagy-Hajmáson** a leányegyházban, melynek lélekszáma 509, 1891-ben született 14 fi- és 11 nő = 25; meghalt 8 fi- és 6 nő = 14; 11-el több tehát a születési eset; — konfirmáltak: 4 fiú és 2 leány = 6; — esketve lett: 4 pár; — úrvacsorához járult: 275.

— **Az apáczai ev. egyházban** 1891. évben született összesen 66 gyermek és pedig 31 fiú és 35 leány; meghalt összesen 64 lélek és pedig 31 fi és 33 nő; konfirmáltak 5 fiú és 6 leány, összesen 11 gyermek; eskettetett 19 pár, azok közül 17 tiszta evang. és 2 egyes vallású házaspár; úrvacsorával élt 786 lélek. — Az egyházközség lélekszáma 664 fi és 702 nő, összesen 1366 lélek. — A gyülekezet tagjai különböző templomi szükségletekre 33 frt 71 krt adtak, s az egyház javításokra s különböző jótékony-adományokra költött 90 frt 30 krt. Templomújítási, orgona és legény-társasági alap szintén részesült több kisebb adományokban. — **A b a r ó t h i** (Háromszékmegye) evang. híveknek leányegyházzá alakítása s az apáczai ev. egyházhoz való csatlakozása ügyében az előkészületek annyira haladtak, hogy az legközelebbi formaszerezéssel és ünnepélyesen is megtörténik.

— **Az Athenaeum Kézi Lexikona.** A tudományok encyklopédiája különös tekintettel Magyarországra. Szerkeszti dr. Acsádi Ignác. Nyolczadik füzet Budapest 1892. A közhasznú vállalat új füzetét három igen szép és értékes melléklet diszíti. Az első a föld féltékének színes térképe nagy kettős lapon, másik legrégibb nyelvemlékünk, a Hallotti Beszéd hű és két színben készült hasonmása a hozzá való magyarázatokkal. A harmadik melléklet két oldalon az összes erdélyi fejedelmi családok áttekinthető családfáját adja. A három melléklet közül tehát kettő egészen hazai tárgyú s ez is mutatja a vállalat magyaros, nemzeti jellegét. A szöveg folytatja a C. betű anyagának közlését s ezuttal a Chasdai-Cséplőgépek közti anyagot adja. A nagyobb cikkek közül kitűnnek a Check, Chile, Chinakéreg, Chininkészítmények, Chlor s hozzá való cikkek Cicero. Cillei grófok, Clearing, Cloture, Coburg, Comenius, Compiláták, Congressus, Consistorium, Consul, Conversio, Conversations-Lexikon. Corpus juris, Correspondenz-Bureau, Corvina, Corvin, Cromwell Olivér, Crouy-Chanel, Csaba, Csaba-ire, Csaba királyfi, Csák Máté, Csáky, Család s a vele kapcsolatos cikkek, Csallóköz, Csángók, Csapadék, Császár metszés, Csatorna, Csatornázás, Csecsemő, Cseh-morva testvérek, Cseh nyelv és irodalom, Csehország, Cseléd, Csendőr, Csengery Antal, Csepel sziget, Cséplőgépek s sok más kisebb cikkek, melyek a tudományok minden ágát felölelik. Mennél jobban előre halad a vállalat, annál inkább szembetűnik hasznavehetősége s annál inkább növekszik népszerűsége. Melegen ajánljuk minden művelt olvasónak a kitűnő és nagy fényűző kiállított vállalatot, mely összesen negyven 30 krajczáros füzetből fog állani s két hetenkint 3 éves füzetekben számos melléklettel diszítve jelenik meg. Előfizetési ára 10 füzetnek 3 frt, mely összeg az Athenaeum kiadóhivatalához Budapestre vagy bármely hazai könyvkereskedőhöz, küldendő.

Alólirott könyvkiadó-hivatalában megjelent s a most kezdődő konfirmációi tanításra kiváltképpen ajánlható:

Konfirmándusok könyve.

Irta

Turcsányi A. M.,

körmendi evang. lelkész.

A dunántúli ágost. evang. egyházkerület népkönyvtárosa és közgyűlése által elfogadott tankönyv. (1891. aug. 12.)

Ára kötve 30 kr.

Hornvánszky Viktor könyvkiadó-hivatala

(Budapest, az akadémia bérházában).